

**MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA REALITZADA AL
CARRERS JOAN MASSANA 2-8, VIA LAIETANA 6 I CANVIS NOUS 2-6.
(BARCELONA, EL BARCELONÈS)**

CODI: 070/04

Data de la Intervenció: Març de 2004

Bertha Durà López.
Barcelona, Març de 2004

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ
2. SITUACIÓ GEOGRÀFICA
3. CONTEXT HISTÒRIC I ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS
4. MOTIU DE LA INTERVENCIÓ I METODOLOGIA
5. DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS REALITZATS
6. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC
7. CONCLUSIONS
8. BIBLIOGRAFIA

ANNEX

DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

1. INTRODUCCIÓ

La present intervenció arqueològica preventiva ha tingut lloc als carrers Via Layetana (en el tram comprès entre el carrer Joan Massana i el carrer Agullers), Joan Massana i Canvis Nous (en el tram comprès entre el carrer Joan Massana i el carrer de les Arenes dels Canvis) del districte de Ciutat Vella, Barcelona.

El treballs, realitzats per FECSA-ENDESA i adjudicats a l'empresa CAYMA, han estat supervisats pel Servei d'Arqueologia Urbana del Museu d'Història de la Ciutat, Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona.

La direcció arqueològica ha estat assumida per l'arqueòloga Bertha Durà López de l'empresa ATICS, SL. Gestió i Difusió del Patrimoni Històric i Arqueològic.

Els treballs arqueològics es van iniciar el dia 8 de Març i van finalitzar el dia 15 de Març de 2004.

2. CONTEXT GEOGRÀFIC

La present intervenció arqueològica s'ubica als carrers Via Laietana, Joan Massana, Canvis Nous, Consellers i Agullers¹, en el Barri de La Ribera de Barcelona, dins el districte de Ciutat Vella.

El terme municipal que envolta la ciutat de Barcelona, s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5km. d'amplada limitada al NW per la serra de Collserola, on hi ha el Tibidabo (542m), la serralada de Sant Mateu a llevant i el massís del Garraf a ponent, entre els sectors deltaics del Llobregat i del Besòs. En aquesta plana, quasi completament urbanitzada avui, es destaquen unes zones clarament diversificades.

El nucli antic, que correspon a la primitiva ciutat romana, damunt el Mont Tàber (15m), proper a la mar, dominat al Sud pel gran promontori de Montjuïc (173m), i que amb els seus raval més pròxims fou tota Barcelona fins a mitjans del segle XIX. Una sèrie de petits nuclis de poblament més densos, antics pobles forans creats a l'entorn de la ciutat. I una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX (l'Eixample del Pla Cerdà), quan caigueren les muralles, que representà la unió entre la Barcelona Vella i els municipis del Pla.

---

¹ Veure "Annex Documentació Planimètrica" Plànol 1 (Plànol general de la zona afectada) i "Annex Documentació fotogràfica" Fotografies 1, 2, 3 i 4.

3. CONTEXT HISTÒRIC I ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS

Abans que res caldria assenyalar que parlar de la història d'aquesta zona de la ciutat seria gairebé el mateix que parlar de la Història de Barcelona en si mateixa, ja que fins la segona meitat del S.XIX la població es concentrava en l'anomenat "casc antic" i que no va ser fins després de la Revolució Industrial i dels canvis socials que aquesta comportà que la ciutat va començar a expandir-se fins que constituí una gran aglomeració urbana.

Els carrers Via Laietana, Joan Massana, Canvis Nous, Consellers i Agullers estan situats dintre del denominat cas antic de la ciutat de Barcelona, tradicionalment el cas antic de Barcelona és una zona amb una tradició històrica molt gran, on l'assentament de l'home es remunta fins a la mateixa prehistòria, amb un neolític cardial que es va assentar a la zona de Sant Pau del Camp. La ciutat romana en el centre del casc antic i seguidament una gran ciutat medieval i moderna on molts edificis testimonis perduren en peu fins l'actualitat.

Barcelona, va sorgir de l'expansió medieval com una ciutat que havia arribat als seus límits espacials i que es disposava a ordenar el seu teixit urbà i social.

Si les muralles del S.XIII havien resguardat les "viles noves" creades fora del recinte romà, a partir del S.XIV Barcelona va protegir amb un tercer tram de muralla els camps de cultiu del raval.

A l'interior del nou perfil urbà, quan la cort s'havia allunyat de les seves portes i el Mediterrani es feia petit davant el comerç atlàntic, la Barcelona consolidada va erigir la ciutat gòtica al voltant de l'estructurat centre geomètric i polític de la Plaça Sant Jaume, mentre apareixia amb força la ciutat artesanal als voltants de Santa Maria del Mar que convertiria a la Barcelona de l'època en una ciutat de mercaders, navegants, comerciants i professionals. Es tractava doncs d'una ciutat participativa, corporativa i selectiva. Era la Barcelona dels gremis.

D'aquesta manera, La Ribera es convertia en el barri mariner de la Barcelona medieval i el més actiu durant aquests segles, tenint com els seus eixos principals per un costat l'Església de Santa Maria del Mar i per un altre El Born.

El poder polític de l'època residia en la Plaça Sant Jaume (plaça amb llarga tradició com a seu dels poders de la ciutat ja que en ella, en època romana, es situava el *forum* a la intersecció entre els dos eixos de la ciutat romana, el *Decumanus* i el *Cardo Maximus* al Palau de la Generalitat). Mentre que el poder social residia sobre tot en els palaus del carrer Montcada (palaus dels marquesos de Llió, palau Nadal, palau de Berenguer d'Aguilar, palau

del baró de Castellet, palau Meca etc.), carrer que mor en un dels eixos que citàvem anteriorment: el Born, plaça allargada on es celebraven les justes, els torneigs i les celebracions populars fins que es va convertir en el principal mercat de la ciutat (paper que conservaria fins 1970 encara que desplaçat a l'edifici de ferro aixecat davant del passeig). Un dels centres religiosos més importants de la ciutat estava situat al final del Born, "la catedral de la Ribera", l'església de Santa Maria del Mar (abans dita Santa Maria de les Arenes perquè estava situada davant la línia de mar, va començar a ser construïda al S.XIV a sobre de l'emplaçament d'una necròpolis paleocristiana,) constituïa el tradicional centre espiritual d'aquest barri.

Tota la zona situada entre Santa Maria del Mar i la Llotja (al Pla del Palau) estava destinada als mercaders, als artesans, als comerciants i al conjunt de vivendes en que habitaven la majoria d'ells.

Però no podem parlar d'aquesta zona de Barcelona sense esmentar un gran projecte urbanístic del que fou la protagonista a principis del S.XX: la reforma urbanística Cerdà-Baixeras. Concretament es tracta d'un projecte dut a terme el 1908 seguint una idea bàsica: unir l'Eixample amb el mar passant pel mig del Barri Gòtic (aprofitant per construir la línia de ferrocarril soterrada, el que avui en dia anomenem la línia 4 del metro de Barcelona)².

El projecte des de l'inici va comptar amb un ampli ventall de detractors dins de molts sectors de la societat barceloní de l'època ja que la seva execució passava per l'enderroc sistemàtic de nombrosos edificis d'interès històric i arquitectònic i la desaparició d'importants carrers a nivell econòmic i social de la ciutat.

Així va néixer el que avui coneixem com la Via Layetana. Afectant amb la seva construcció als barris de Sant Pere, Santa Caterina, Catedral, Sant Cugat i La Ribera. L'obertura física de la Via Layetana va afectar un tres-cents edificis i unes dues mil famílies; els enderroc, per això, no van ser simultanis a tota l'extensió prevista per a la Via sinó que es van executar en tres fases (entre els anys 1908 i 1913): la primera des de la plaça de Sant Sebastià fins a la Plaça de l'Àngel, la segona fins el carrer de Sant Pere Més Baix i la tercera a l'antic carrer Bilbao.

El resultat com ja hem apuntat abans va ser la destrucció de molts edificis i la desaparició de antics carrers però també la creació d'una via terrestre important pel futur desenvolupament de la ciutat i d'una infraestructura de transport subterrani.

---

² Veure "Annex Documentació Fotogràfica" Fotografia 5

Pel que fa a les intervencions anteriors a falta de cap intervenció realitzada en els mateixos carrers que s'han vist afectats pels presents treballs citarem les més properes a la zona d'actuació tant a nivell temporal com geogràfic:

- Intervenció arqueològica realitzada al solar número 14 de la Via Layetana (antic Cinema Princesa). Any 2000. Director: Albert Bacaria i Damià Griñó.
- Intervenció arqueològica als carrers Argenteria i Manresa. Any 1997. Direcció: Núria Miró.
- Intervenció arqueològica al carrer Manresa. Any 1999. Direcció: Damià Griñó.
- Intervenció arqueològica al carrer Sots-Tinent Navarro. Any 1996. Direcció: Josefa Huertas.

4. MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ I METODOLOGIA

Arrel de les obres efectuades per l'empresa **FECSA-ENDESA**, per tal de realitzar una estesa de cable i reforçar la xarxa elèctrica, es va creure necessari fer un seguiment arqueològic amb l'objectiu de documentar i recuperar les possibles restes arqueològiques que hi poguéssim detectar, cenyint-nos sempre a les rases que l'obra requeria.

Les motivacions per les quals s'ha fet necessari un seguiment arqueològic als carrers Via Laietana, Joan Massana i Canvis Nous responen a la seva ubicació dins del districte de Ciutat Vella, proper al nucli primigeni de Barcelona.

Podem afirmar que el lloc que ens ocupa presenta un alt interès històric i arqueològic ja que forma part de l'àrea ocupada per vivendes de la ciutat medieval (en un indret urbanitzat a partir dels S.XI-XII i que va ser enderrocat amb l'obertura de la Via Laietana) i que es troba molt a prop del recinte emmurallat romà, es a dir, a prop dels *suburbium* de la ciutat romana de Barcino en la què es localitzen vil·les, necròpolis i xarxes de comunicacions terrestres (camins).

La present intervenció preveia l'obertura de la vorera i calçada dels diferents carrers afectats mitjançant una rasa. Per a la realització d'aquesta, en principi, es va escollir un procediment manual (treballant amb pic i pala per tal de buidar la rasa, però amb l'ajuda d'un martell pneumàtic per trencar i aixecar el paviment actual i la capa de preparació de formigó d'aquest) però que degut a què a partir de l'últim tram de la Rasa 200 (carrer Joan Massana) la preparació de formigó del paviment presentava una potència considerable (0'55 m) l'obertura i el buidatge de les rases es va realitzar mecànicament amb una retroexcavadora, per tal de no allargar la intervenció fora del temps previst.

La metodologia arqueològica aplicada ha estat la basada en el mètode de registre utilitzat per E.C. Harris (1979) i per A. Carandini (1981). El procediment consisteix en registrar objectivament els elements construïts i estrats que s'identifiquen, realitzant una numeració correlativa d'aquests, sota el nom "d'Unitat Estratigràfica" (U.E.) que individualitza els uns del altres. Cada U.E es registra en una fitxa on s'indica la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques, i la posició física respecte a les altres unitats estratigràfiques amb les que es relaciona. Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic, format per plantes i seccions i la documentació fotogràfica dels treballs realitzats

5. DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS REALITZATS

El dia 8 de Març de 2004 van començar les tasques de reforç de la xarxa elèctrica, amb la instal·lació d'una nova línia que requeria la canalització en rasa i instal·lació subterrània de tubs i cablejat elèctric.

Aquesta instal·lació elèctrica s'ha realitzat a partir de l'obertura de 5 rases³: una primera rasa transcorria paral·lela a la línia de façana nord actual de la finca que ocupa el número 6 de la Via Laietana (Rasa 100); una segona transcorria paral·lela a la línia de façana est actual del carrer Joan Massana (Rasa 200); una tercera rasa traçada transversalment a l'extrem sud (on està situat l'encreuament amb el carrer Joan Massana) del carrer Canvis Nous (Rasa 300); les últimes dues rases es van traçar en paral·lel a la línia de façana sud actual del carrer Canvis Nous, una d'elles davant la finca que ocupa el número 2 del carrer Canvis Nous (Rasa 400) i l'altra que avarca l'encreuament entre els carrers Canvis Nous i Consellers i les finques que ocupen els números 2, 4 i 6 del carrer Canvis Nous (Rasa 500).

Els treballs de reforç de la xarxa elèctrica també varen incloure l'obertura de 4 cates⁴: una primera traçada en sentit paral·lel a la línia de façana nord del carrer de la Nau (Rasa 600); una segona situada en l'encreuament entre els carrers Canvis Nous i Arenes dels Canvis, distant del final de la Rasa 500 en 4'40 m (Rasa 700); la tercera cata transcorria transversal a la línia de façana actual de la finca que ocupa els números 35 del carrer Consellers (Rasa 800); i finalment, una última cata situada transversalment respecte a la línia de façana actual de la finca que ocupa el número 14 del carrer Agullers.

D'una forma més detallada la descripció complerta de les rases és la següent:

- RASA 100⁵.

Presenta una llargada de 18'50 m i una amplada de 0'40 m. Transcorre en direcció NW-SE en paral·lel a la línia de façana nord actual de la Via Laietana (des del xamfrà que dibuixa l'encreuament del carrer Joan Massana amb Via Laietana fins els primers 2 m de la finca que ocupa el número 4 de la Via Laietana). Respecte a la façana de la Via Laietana dista en amplades que oscil·len entre els 0'60 i 1m; i respecte al límit de la vorera del carrer es situa en distàncies que oscil·len entre el 1'60 i 2'20 m.

La rasa no presenta cap tipus d'estructura antiga i l'estratigrafia no remet a cap estrat arqueològic ja que la seva seqüència és: lloses, formigó i reompliment de sauló barrejat

³ Veure "Annex Documentació Planimètrica" Plànol 2 (Plànol amb la situació de les diferents rases).

⁴ Veure "Annex Documentació Planimètrica" Plànol 3 (Plànol amb la situació de les diferents cates).

⁵ Veure "Annex Documentació fotogràfica" Fotografies 6 i 7.

amb runa constructiva. Aquests fet és degut a què es tracta d'una zona molt arrasada per diversos factors: l'obertura de la Via Laietana al 1908, la construcció de la línia de ferrocarril soterrada (el que avui en dia coneixem com la línia 4 del Metro de Barcelona) i la instal·lació dels diferents serveis moderns (aigua, electricitat, gas).

La Rasa 100 presenta una fondària màxima de 0'45 m.

- RASA 200⁶.

Presenta una llargada de 35'40 m i una amplada de 0'61 m. La rasa transcorre en direcció NE-SW en paral·lel a tota la línia de façana est actual del carrer Joan Massana. Respecte a la façana est del carrer Joan Massana dista en distàncies que oscil·len entre el 1'24 m i els 2 m; i respecte al límit de la vorera del carrer es situa a 1'41 m.

Estratigràficament, la Rasa 200 tampoc presenta cap evidència de cap estructura antiga i l'estratigrafia tampoc remet a cap estrat arqueològic ja que repeteix el model descrit per a la Rasa 100 (lloses, preparació de formigó i reompliment de sauló barrejat amb runa constructiva). Presència de serveis moderns.

Presenta una fondària màxima de 0'87 m.

- RASA 300⁷.

Presenta una llargada de 11'12 m i una amplada de 0'40 m, transcorrent en sentit NW-SE transversalment a la façana sud actual del carrer Canvis Nous (distant d'ella 0'60 m) i en paral·lel a la façana est del carrer Canvis Nous (distant d'ella 4'40m) i a la façana nord del carrer de la Nau (distant d'ella 5'20 m).

Estratigràficament no presenta cap diferència respecte a les rases anteriors (seqüència estratigràfica: lloses, preparació de formigó i reompliment de sauló barrejat amb runa constructiva). Presència de serveis moderns.

Presenta una fondària màxima de 0.78 m.

- RASA 400⁸.

Presenta una llargada de 5'60 m i una amplada màxima de 0'90 m. La rasa transcorre en direcció NE-SW en paral·lel a l'actual línia de la façana sud del carrer Canvis Nous. Un extrem de la rasa es situa a 4'40 m de l'actual façana est del carrer Canvis Nous i l'altre extrem a 1'42 de l'inici de la Rasa 500 (a 3'50 m de la cantonada entre els carrers Canvis Nous i Consellers).

Aquests és l'única rasa de totes les controlades en aquesta intervenció que va aportar alguna estructura, en concret, es tracta de dues⁹:

---

⁶ Veure "Annex Documentació Fotogràfica" Fotografies 8 i 9.

⁷ Veure "Annex Documentació Fotogràfica" Fotografia 10.

⁸ Veure "Annex Documentació Fotogràfica" Fotografia 11 i "Annex Documentació Planimètrica" Plànol 4.

- D'una claveguera (UE 403), que pel tipus de construcció podríem datar entre finals del S.XIX i principis del S.XX, formada per maons i pedres (que fan la funció de tapa). Davant les dificultats que implicaven realitzar alçat i secció de la claveguera, a causa, per una banda, de la quantitat de runa caiguda al seu interior durant els treballs de rebaix de la potent capa de formigó que la recobria i, per altra banda, per les reduïdes mides que la tapa de pedra deixà al caure a l'interior; es va documentar la planta i es varen fer fotografies tant de la planta de la claveguera¹⁰ com del seu interior¹¹. Les fotografies revelaren que es tracta d'una claveguera feta amb maons i pedres, que té una volta feta amb maons, que la seva direcció és NE-SW i que encara està en funcionament.

No es va trobar cap mena de material associat a ella.

La claveguera no es va veure afectada per la instal·lació dels tubs dels serveis moderns ja que van decidir passar els cables directament per sobre de la claveguera. Abans, per això, s'havia procedit a la protecció de la claveguera amb plaques de plàstic i ferro, que servien alhora de protecció i d'avís de la seva situació en el cas de properes intervencions en la zona.

- Estructura formada per dues pedres lligades amb morter de calç blanc (UE 404)¹². La seva orientació és la mateixa que la de la claveguera (NE-SW), això unit al fet la distància entre la claveguera i aquesta estructura és de només 1'24 m ens fa pensar que estigués en relació amb la claveguera¹³, qüestió que no es va poder resoldre ja que l'extensió de rasa oberta no permetia extreure més informació. Tampoc es va trobar cap mena de material associat a ella.

A l'igual que amb la claveguera, aquesta estructura va ser protegida amb plaques de plàstic i ferro que asseguraven la seva localització i protecció de cara a futures intervencions a la zona.

Llevat d'aquestes dues estructures el model estratigràfic establert per les rases anteriors segueix vigent (lloses, preparació de formigó i reompliment de sauló).

Presenta una fondària màxima de 0'27 m.

- RASA 500¹⁴.

Presenta una llargada de 25'64 m i una amplada de 0'41 m, transcorrent en direcció NE-SW en paral·lel a la línia actual de la façana sud del carrer Canvis Nous. Les distàncies respecte a dita façana sud oscil·len entre el 1'03m i 0'96 m., mentre que respecte a la façana nord del mateix carrer les distàncies entre els 5m i els 4'40 m.

---

⁹ Per a la seva situació exacta dins la Rasa 400 ens remetem a la planta que s'adjunta en l'annex

"Documentació Planimètrica" Plànol 4 de la present memòria.

¹⁰ Veure "Annex Documentació Fotogràfica" Fotografia 12.

¹¹ Veure "Annex Documentació Fotogràfica" Fotografies 13 i 14.

¹² Veure "Annex Documentació Fotogràfica" Fotografia 15.

¹³ Veure "Annex Documentació Fotogràfica" Fotografia 16.

¹⁴ Veure "Annex Documentació Fotogràfica" Fotografies 17, 18 i 19.

Estratigràficament segueix el mateix patró que les rases anteriors (lloses, preparació de formigó, reompliment de sauló barrejat amb runa constructiva), no presentant cap evidència ni de cap estructura antiga ni de cap estrat arqueològic. Presència de serveis moderns.

- RASA 600¹⁵.

Presenta una llargada de 0'89 m i una amplada de 0'80 m en direcció NW-SE en paral·lel a la actual façana nord del carrer de la Nau. La distància respecte a aquesta façana és de 0'21 m, i la distància fins la cantonada amb el carrer Canvis Nous és de 5'30 m.

Estratigràficament no presenta cap diferència amb les rases anteriorment descrites (lloses, preparació de formigó, reompliment de sauló barrejat amb runa constructiva) ni remet a cap estructura antiga ni a cap estrat arqueològic. Presència de servis moderns. Presenta una fondària màxima de 0'76 m.

- RASA 700¹⁶.

Presenta una llargada de 2.03 m i una amplada de 0.96 m en direcció NW-SE. La rasa es situa en el creuament entre els carrers Canvis Nous i Arenes dels Canvis. La distància amb la façana nord del carrer Canvis Nous es situa en 4'56 m, la distància amb la façana est del carrer Arenes dels Canvis en 1'64 m i respecte a la façana oest del mateix carrer en 0'10 m.

Estratigràficament és idèntica a les rases anteriors (lloses, preparació de formigó i reompliment de sauló barrejat amb runa constructiva). Presència de servis moderns. Presenta una fondària màxima de 0'46 m.

- RASA 800¹⁷.

Presenta una llargada de 1'58 m i una amplada de 0'40. La rasa transcorre en direcció NE-SW transversalment a l'actual façana nord del carrer Consellers i adossada a ella. L'extrem més proper al carrer Agullers es situa a 6 m de l'encreuament entre aquest carrer i el carrer Consellers; mentre que l'extrem més proper al carrer Canvis Nous es situa a 14'54 m de l'encreuament entre aquest carrer i el carrer Consellers.

Estratigràficament la rasa presenta el mateix model que hem descrit amb anterioritat per les rases ja descrites (lloses, preparació de formigó i reompliment de sauló amb presència de runa constructiva) sense que res ens faci pensar en cap estructura antiga ni en cap estrat arqueològic.

Presenta una fondària màxima de 0'61 m.

---

¹⁵ Veure "Annex Documentació Fotogràfica" Fotografia 20.

¹⁶ Veure "Annex Documentació Fotogràfica" Fotografia 21.

¹⁷ Veure "Annex Documentació Fotogràfica" Fotografia 22.

- RASA 900¹⁸.

Presenta una llargada de 1'43 m i una amplada de 0'73 m. L'orientació de la rasa és NW-SE en sentit transversal a l'actual façana sud del carrer Agullers i adossada a ella. L'extrem més proper al carrer de les Portadores es situa en 10'05 m de l'encreuament entre aquest carrer i el carrer Agullers; mentre que l'extrem oposat de la rasa més proper al carrer de les Trompetes es situa en 13'51 m de l'encreuament de dit carrer amb el carrer Agullers.

Estratigràficament aquesta rasa no presenta cap sorpresa i repeteix el model que definien les rases anteriorment descrites (lloses, preparació de formigó i reompliment de sauló amb presència de runa constructiva). Presència de serveis moderns.

Presenta una fondària màxima de 0'53 m.

El dia 15 de Març de 2004 finalitzen els rebaixos de les rases i com a conseqüència l'actuació arqueològica de control dels treballs.

---

¹⁸ Veure "Annex Documentació fotogràfica" Fotografia 23.

6. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA				UE: 101
Sector: Joan Massana 2-8 . Rasa 100		Fase:1	Cronologia:S. XX	
DEFINICIÓ	Nivell d'us actual. Paviment de la Via Layetana			
DESCRIPCIÓ	Paviment de llambordes (20x20x3 cm) amb preparació de formigó contemporani de la Via Layetana. Presenta una potència estratigràfica de 0 cm a un màxim de 18 cm.			
MAT.DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	201-301-401-501-601-701-801-901	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	102	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA				UE: 102
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 100		Fase:1	Cronologia:S. XX	
DEFINICIÓ	Estrat. Nivell d'aportació			
DESCRIPCIÓ	Estrat de reompliment d'aportació antròpica (sauló) arrel de la instal·lació de serveis moderns. Presenta una potència estratigràfica de 18 cm a un màxim de 45 cm.			
MAT.DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	202-302-402-502-602-702-802-902	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	101
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			UE: 201	
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 200		Fase:1	Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ	Nivell d'ús actual. Paviment del Carrer Joan Massana			
DESCRIPCIÓ	Paviment de lloses (60x40x7 cm) amb preparació de formigó contemporani del carrer Joan Massana. Presenta una potència estratigràfica de 0 cm a un màxim que oscil·la entre els 29 i els 55 cm			
MAT.DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	101-301-401-501-601-701-801-901	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	202	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			UE: 202	
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 200		Fase:1	Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ	Estrat. Nivell d'aportació			
DESCRIPCIÓ	Estrat de reompliment d'aportació antròpica (sauló amb presència de runa constructiva) arrel de la instal·lació de serveis moderns. Presenta una potència estratigràfica que en la seva cota superior oscil·la entre els 29 i els 55 cm fins a un màxim de 87 cm			
MAT.DIRECTOR	Runa			
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	102-302-402-502-602-702-802-902	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	201
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			UE: 301	
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 300		Fase:1	Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ	Nivell d'ús actual. Paviment dels carrers de la Nau i Canvis Nous			
DESCRIPCIÓ	Paviment de lloses (60x40x7 cm) amb preparació de formigó contemporani dels carrers de la Nau i Canvis Nous. Presenta una potència estratigràfica de 0 cm a un màxim de 56 cm.			
MAT.DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	101-201-401-501-601-701-801-901	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	302	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA				UE: 302
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 300		Fase: 1	Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ	Estrat. Nivell d'aportació			
DESCRIPCIÓ	Estrat de reompliment d'aportació antròpica (sauló amb presència de runa constructiva) arrel de la instal·lació de serveis moderns. Presenta una potència estratigràfica de 56 cm fins a un màxim de 78 cm.			
MAT.DIRECTOR	Runa			
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	102-202-402-502-602-702-802-902	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	301
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA				UE: 401
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 400		Fase: 1	Cronologia: S.XX	
DEFINICIÓ	Nivell d'ús actual. Paviment del carrer Canvis Nous			
DESCRIPCIÓ	Paviment actual de lloses (60x40x7 cm) amb preparació de formigó contemporani del carrer Canvis Nous. De 0 a 18 cm			
MAT.DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	101-201-301-501-601-701-801-901	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	402	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA				UE: 402
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 400		Fase: 1	Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ	Estrat. Nivell d'aportació			
DESCRIPCIÓ	Estrat de reompliment d'aportació antròpica (sauló i sorres de platja sense presència de runa constructiva) arrel de la instal·lació de serveis moderns. Presenta una potència estratigràfica de 18 cm fins a un màxim de 27 cm.			
MAT.DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	102-202-302-502-602-702-802-902	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	403-404	Cobert per	401
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			UE: 403	
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 400		Fase: 1	Cronologia: S. XIX-XX	
DEFINICIÓ	Estructura			
DESCRIPCIÓ	Claveguera feta amb maons amb cobertura de pedra. La cota superior es situa en 28 cm (respecte el nivell d'ús actual).			
MAT.DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	402
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			UE: 404	
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 400		Fase: 1	Cronologia: S. XIX-XX	
DEFINICIÓ	Estructura			
DESCRIPCIÓ	Estructura composta per pedres lligades amb morter de calç blanc. La cota superior es situa en 57 cm (respecte al nivell d'ús actual) i la inferior en 68 cm.			
MAT.DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	402
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			UE: 501	
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 500		Fase: 1	Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ	Nivell d'ús actual. Paviment del carrer Canvis Nous			
DESCRIPCIÓ	Paviment de lloses (60x407 cm) amb preparació de formigó contemporani del carrer Canvis Nous. Presenta una potència estratigràfica de 0 a 35 cm.			
MAT.DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	101-201-301-401-601-701-801-901	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	502	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			UE: 502	
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 500		Fase: 1	Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ	Estrat. Nivell d'aportació			
DESCRIPCIÓ	Estrat de reompliment d'aportació antròpica (sauló amb presència de runa constructiva) arrel de la instal·lació de serveis moderns. Presenta una potència estratigràfica de 35 a 67 cm.			
MAT.DIRECTOR	Runa			
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	102-202-302-402-602-702-802-902	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	501
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			UE: 601	
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 600		Fase: 1	Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ	Nivell d'ús actual. Paviment del carrer de la Nau.			
DESCRIPCIÓ	Paviment de lloses (60x40x7 cm) amb preparació de formigó contemporani del carrer de la Nau. Presenta una potència estratigràfica de 0 a 43 cm			
MAT.DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	101-201-301-401-501-701-801-901	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	602	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			UE: 602	
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 600		Fase: 1	Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ	Estrat. Nivell d'aportació			
DESCRIPCIÓ	Estrat de reompliment d'aportació antròpica (sauló amb presència de runa constructiva) arrel de la instal·lació de serveis moderns. Presenta una potència estratigràfica de 43 a 76 cm.			
MAT.DIRECTOR	Runa			
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	102-202-302-402-502-702-802-902	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	601
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			UE: 701	
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 700		Fase: 1	Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ	Nivell d'ús actual. Paviment del carrer Canvis Nous.			
DESCRIPCIÓ	Paviment de lloses (60x40x7 cm) amb preparació de formigó contemporani del carrer Canvis Nous. Presenta una potència estratigràfica de 0 a 29 cm.			
MAT.DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	101-201-301-401-501-601-801-901	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	702	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			UE: 702	
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 700		Fase: 1	Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ	Estrat. Nivell d'aportació			
DESCRIPCIÓ	Estrat de reompliment d'aportació antròpica (sauló amb presència de runa constructiva) arrel de la instal·lació de servis moderns. Presenta una potència estratigràfica de 29 a 46 cm.			
MAT.DIRECTOR	Runa			
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	102-202-302-402-502-602-802-902	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	701
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA			UE: 801	
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 800		Fase: 1	Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ	Nivell d'ús actual. Paviment del carrer Consellers.			
DESCRIPCIÓ	Paviment de lloses (60x40x7 cm) amb preparació de formigó contemporani del carrer Consellers. Presenta una potència estratigràfica de 0 a 30 cm.			
MAT.DIRECTOR				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	101-201-301-401-501-601-701-901	Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	802	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA				UE: 802	
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 800		Fase: 1		Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ	Estrat. Nivell d'aportació				
DESCRIPCIÓ	Estrat de reompliment d'aportació antròpica (sauló amb presència de runa constructiva) arrel de la instal·lació de serveis moderns. Presenta una potència estratigràfica de 30 a 61 cm.				
MAT.DIRECTOR	Runa				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	102-202-302-7402-502-9602-702-902	Equivalent a		
	Rebleix a		Reblert per		
	Cobreix a		Cobert per	801	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA				UE: 901	
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 900		Fase: 1		Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ	Nivell d'ús actual. Paviment del carrer Agullers				
DESCRIPCIÓ	Paviment de lloses (74x34x6 cm) amb preparació de formigó contemporani del carrer Agullers. Presenta una potència estratigràfica de 0 a 27 cm.				
MAT.DIRECTOR					
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	101-201-301-401-501-601-701-801	Equivalent a		
	Rebleix a		Reblert per		
	Cobreix a	902	Cobert per		
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA				UE: 902	
Sector: Joan Massana 2-8. Rasa 900		Fase: 1		Cronologia: S. XX	
DEFINICIÓ	Estrat. Nivell d'aportació				
DESCRIPCIÓ	Estrat de reompliment d'aportació antròpica (sauló amb presència de runa constructiva) arrel de la instal·lació de serveis moderns. Presenta una potència estratigràfica de 27 a 53 cm.				
MAT.DIRECTOR	Runa				
SEQÜÈNCIA FÍSICA	Igual a	102-202-302-402-502-602-702-802	Equivalent a		
	Rebleix a		Reblert per		
	Cobreix a		Cobert per	901	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

7. CONCLUSIONS

Arrel de les tasques de reforç de la xarxa elèctrica, a partir de la canalització en rasa i instal·lació subterrània de tubs per tal de crear una nova línia, l'empresa CAYMA per encàrrec de la companyia FECSA-ENDESA va practicar un total de 9 rases amb un total de 105 m als carrers Via Layetana, Joan Massana, Canvis Nous, Consellers i Agullers.

L'actual intervenció estava dirigida a l'avaluació arqueològica del terreny. El resultat un cop realitzat el control arqueològic dels treballs ha estat el següent:

Les rases (Rases 100, 200, 300, 400, 500, 600, 700, 800, 900) han assolit diferents fondàries al llarg del seu traçat (aquestes oscil·len entre els 0'27 m i els 0'87 m). Tot i això presenten el mateix model estratigràfic: una primera unitat estratigràfica composta pel paviment actual dels carrers i la seva preparació de formigó i una segona unitat estratigràfica d'aportació antròpica de terres, composta per sauló i material constructiu contemporani.

Les conclusions que podem extreure de la present intervenció són poques ja que les úniques estructures localitzades i documentades són una claveguera (UE 403) feta en maons i pedres que li serveixen de tapa i una estructura formada per dues pedres lligades amb morter de calç blanc (UE 404); estructures que a falta de material arqueològic associat a elles i pel fet de trobar-se en un context estratigràfic en el que ha desaparegut completament l'estratigrafia original (fet que també explica l'absència de qualsevol resta de material arqueològic associat a les estructures) només ens informen de l'existència de serveis a la ciutat.

Pel que fa a la datació de les estructures, pel tipus de construcció les hem situat a finals del S.XIX principis del S.XX, malgrat que la datació no és gens precisable a causa de l'absència de material associat i de què la seqüència estratigràfica no aporta cap informació al respecte.

Així doncs podem afirmar que les diferents rases no ens aporten cap mena d'estratigrafia fable ja que aquestes han estat molt afectades; en el cas de Via Laietana per l'obertura de la mateixa Via Laietana i la instal·lació del metro i pel que fa als altres carrers afectats per la intervenció per la instal·lació de serveis moderns.

Cal finalitzar puntualitzant que, malgrat la intervenció no s'ha pogut documentar més estructures de les ja citades, i la informació extreta durant altres controls arqueològics portats a terme en la mateixa zona reflexen la conformació d'un espai, en època romana, molt proper al recinte emmurallat en el que situaríem vil·les, xarxes de camins i necròpolis; i en època medieval d'una zona de vivendes molt propera a l'església de Santa Maria del Mar.

D'aquesta manera caldrà esperar a futures intervencions que ens aportin noves dades per poder avançar en la història d'aquest barri i de la pròpia ciutat.

8. BIBLIOGRAFIA

- AA.VV. (2001): *L'obertura de la Via Laietana*. Departament d'Educació, Museu d'Història de la ciutat. Servei de Cultura. Ajuntament de Barcelona.
- CARANDINI, A. (1981): *Técnicas de excavación arqueológica*. Milán.
- CIRICI, A. (1971): *Barcelona pam a pam*. Editorial Teide. Barcelona.
- DDAA. (1999): Els barris de Barcelona. Vol I. Ciutat vella i l'Eixample. *Enciclopèdia Catalana*. Barcelona.
- GRIÑÓ D. (1999): *Memòria arqueològica del carrer Manresa de Barcelona (Barcelonès)*. Ciutat Vella.
- HARRIS, E.C. (1979): *Principios de estratigrafía arqueológica*. Editorial crítica. Barcelona.
- Julián, I (1988): *L'urbanisme a Barcelona entre dues exposicions (1888-1929)*. Els llibres de la Frontera, Col·lecció Coneguem Catalunya. Barcelona
- VVAA (2002); *Diccionari d' Arqueologia*. TERMCAT, Centre de Terminologia, Barcelona.

FOTOGRAFIA 1. Vista general de la cruïlla entre els carrers Via Laietana i Joan Massana.

FOTOGRAFIA 2. Vista general de la vorera est del carrer Joan Massana.

FOTOGRAFIA 3. Vista general de la cruïlla entre els carrers Joan Massana, de la Nau i Canvis Nous.

FOTOGRAFIA 4. Vista general del carrer Canvis Nous.

FOTOGRAFIA 5. Vista de l'obertura de la Via Laietana durant les obres de construcció de la línia 4 del metro de Barcelona (Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona).

FOTOGRAFIA 6.
Vista General de la
Rasa 100

FOTOGRAFIA 7. Rasa 100 tram situat a la cruïlla entre els carrers Via Layetana i Joan Massana (connexió amb la Rasa 200).

FOTOGRAFIA 8. Rasa 200 (entrem més proper a la cruïlla entre els carrers Via Layetana i Joan Massana).

FOTOGRAFIA 9. Rasa 200
(entrem més proper als carrers
de la Nau i Canvis Nous)

FOTOGRAFIA 10.
Treballs d'obertura
mecànics amb
retroexcavadora
de la Rasa 300.

FOTOGRAFIA 11. Vista general de la Rasa 400.

FOTOGRAFIA 12. Detall de la clavaguera apareguda a la Rasa 400.

FOTOGRAFIA 13. Vista interior de la claveguera (UE 404) apareguda a la Rasa 400 (direcció NE).

FOTOGRAFIA 14. Vista interior de la claveguera (UE 404) apareguda a la Rasa 400 (direcció SW).

FOTOGRAFIA 15. Detall de l'estructura (UE 403) apareguda a la Rasa 400.

FOTOGRAFIA 16. Vista general de les estructures localitzades a la Rasa 400 (UEs 403 i 404).

FOTOGRAFIA 17. Treballs d'obertura mecànics amb retroexcavadora de la Rasa 500

FOTOGRAFIA 18. Rasa 500

FOTOGRAFIA 19. Rasa 500

FOTOGRAFIA 20.
Rasa 600

FOTOGRAFIA 21. Rasa 700

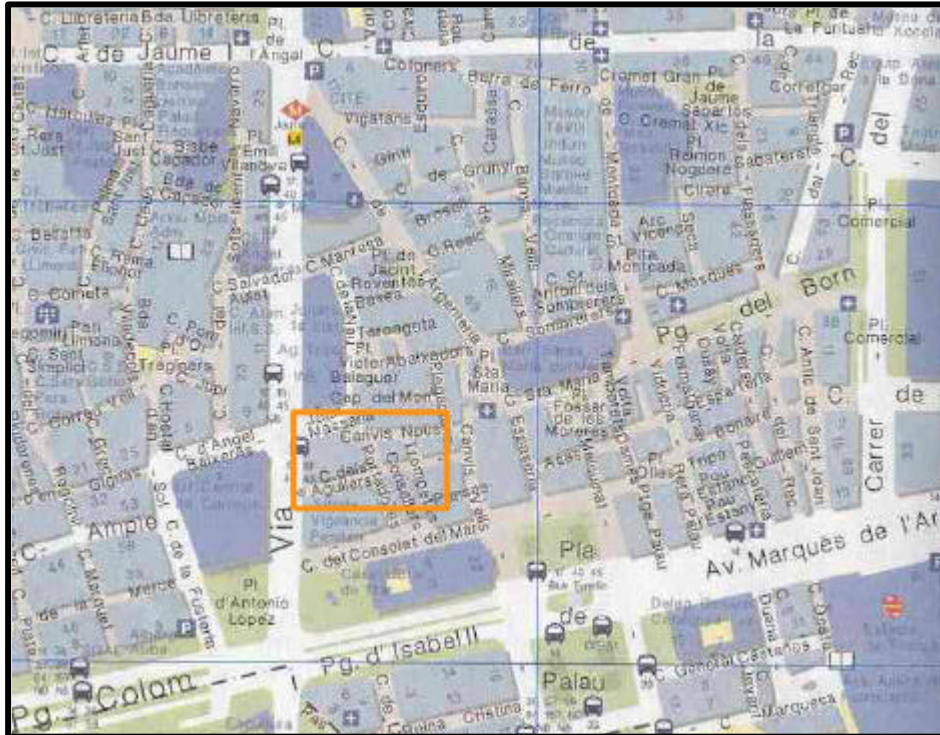

FOTOGRAFIA 22. Rasa 800

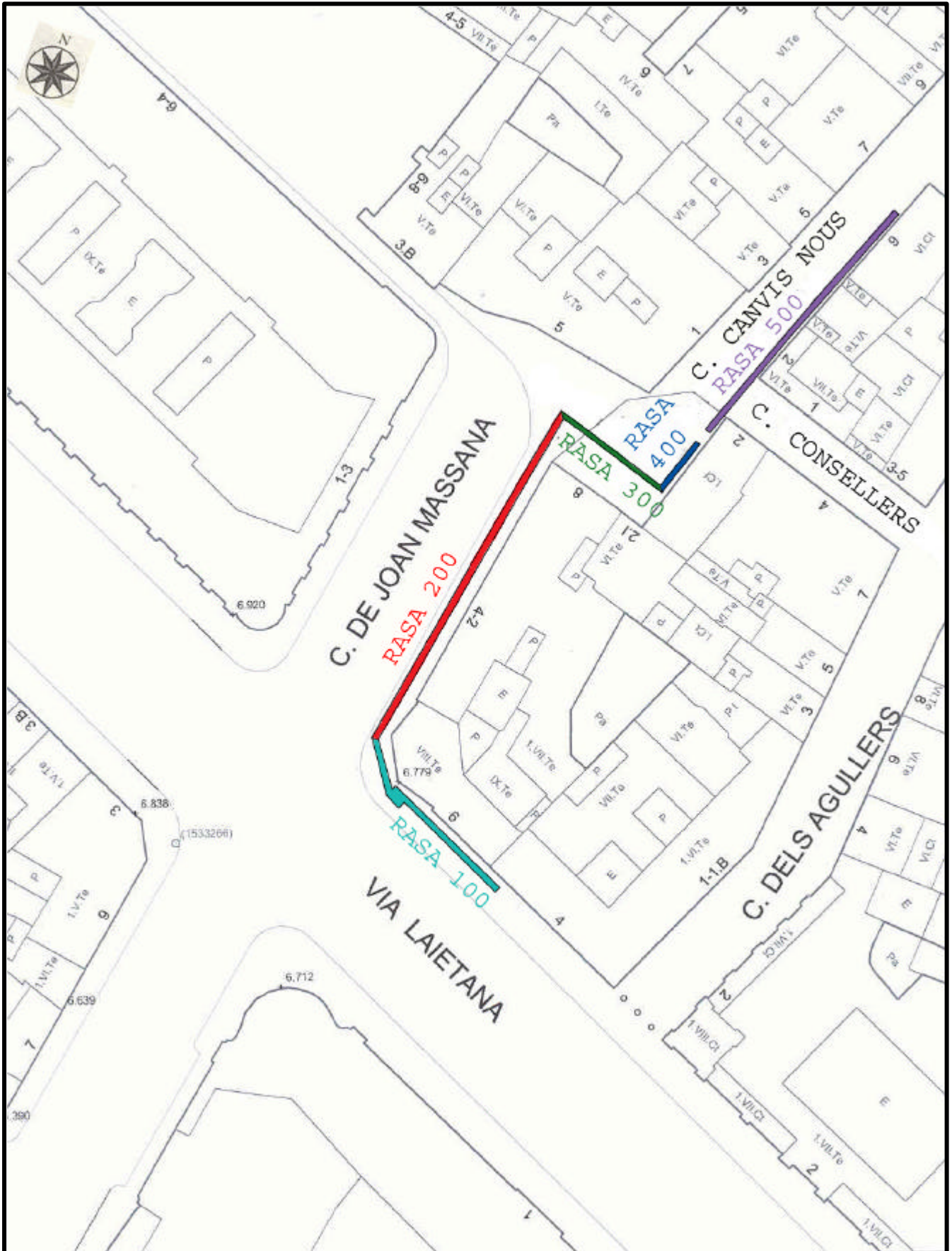

FOTOGRAFIA 23. Rasa 900

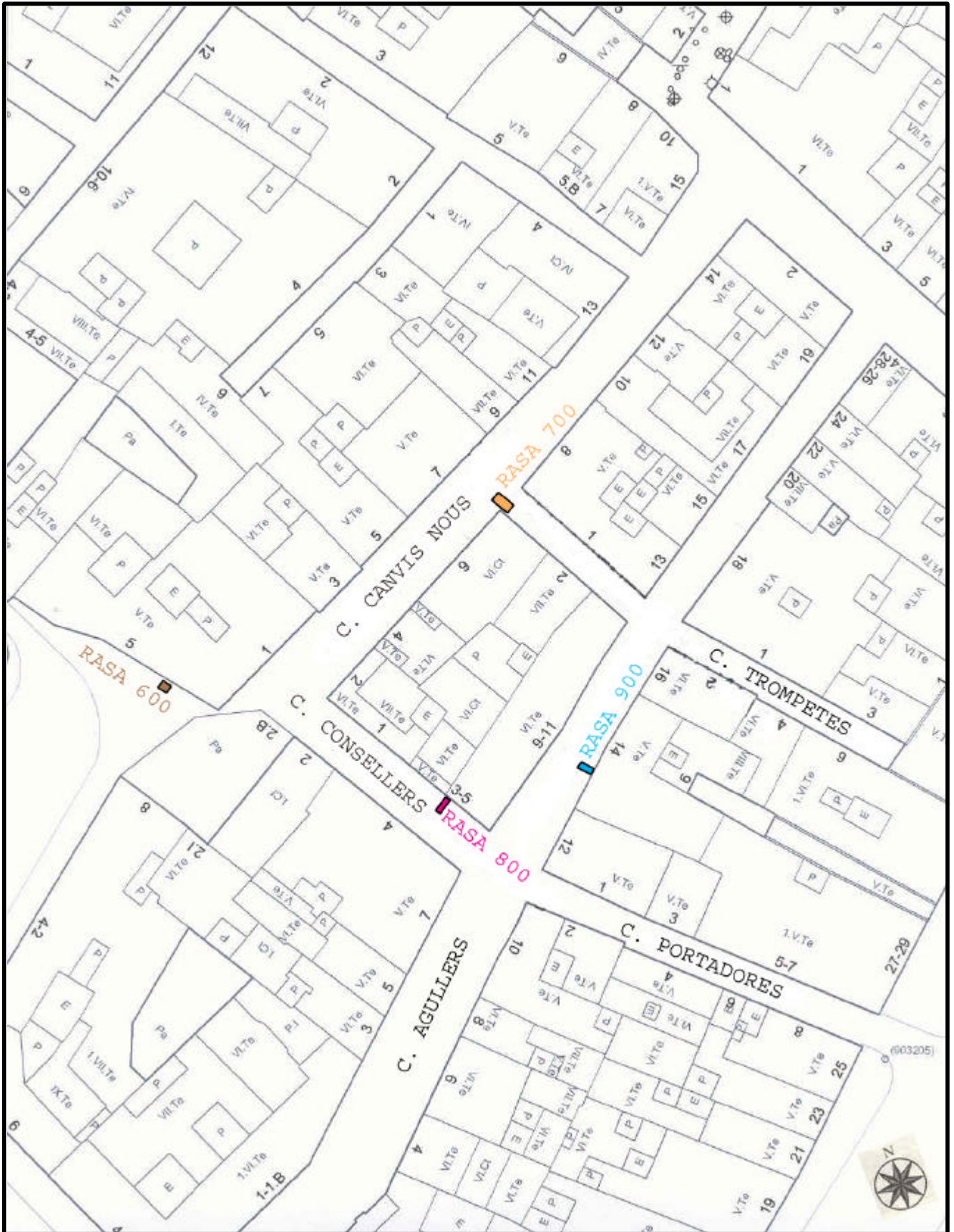
PLÀNOL 1. Plànol general de la zona afectada pels treballs.

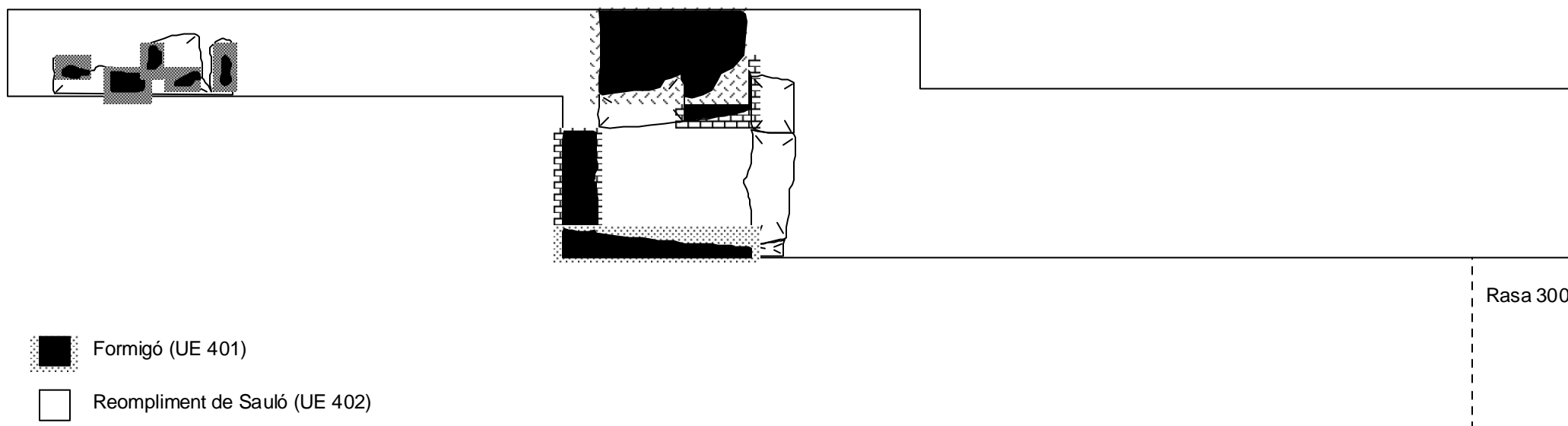
PLÀNOL 2. Plànol amb la situació de les diferents rases (Escala 1:500).

PLÀNOL 3. Plànol amb la situació de les diferents cates (Escala 1:500).

Línia de Façana (C. Canvis Nous)

- Formigó (UE 401)
- Reopliment de Sauló (UE 402)
- Taques de morter (Estructura UE 404)
- Morter que cobreix pedres i maons (Claveguera UE 403)
- Maó (Claveguera UE 403)

PLANTA RASA 400

Intervenció: Joan Massana 2-8, Via Layetana 6, Canvis Nous 2-6
Codi Intervenció: **070/04**

Escala numérica:
1:20

